

RF Dövlət Dumasının deputatı:

Azərbaycan Prezidenti öz adını Azərbaycanın tarixinə yazıb

Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının deputatı, "Rodina" partiyasının sədri **Aleksy Juravlyov Rusiyanın "Rosbalt" federal informasiya-analitik agentliyinə müsahibəsində Azərbaycan səfəri barədə təəssürlərini bölüşüb.**

"İki sahil" AZƏRTAC-a istinadən həmin müsahibəni təqdim edir.

Aleksy Aleksandroviç, ikinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionda 30 ildən çox davam etmiş Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başa çatması ilə səciyyəvi olan yeni geosiyasi reallıq yarandı. Bu yeni reallıqda müharibədə qalib gəlmiş Azərbaycan və eksklüziv sülhməramlı kimi Rusiya müharibədən sonrakı dövrdə nizamlamanın tərəflərinə çevrilir. Siz Rusiya parlamentinin bu regiona səfər etmiş ilk nümayəndəsiniz. Münaqişədən sonrakı Qarabağdan təəssürləriniz necədir?

-Təəssürlərim fərqlidir. Mən Bərdədə oldum. Bu şəhər cəbhə zonasından uzaqda yerləşməsinə baxmayaraq intensiv atəşə məruz qalıb. Öz evinin heyətində raket qəlpəsindən vəfat etmiş bir oğlanın atası ilə görüşdüm. "Toçka U" raket kompleksindən atəşlə dağıdılmış restoranın gözetçisi ilə söhbət etdim. Orada qadağan olunmuş kasetli bombalardan istifadə edilib. Onu da deyim ki, atəşə tutulmuş yaşayış məhəllələrinin ətrafında bir neçə kilometr məsafədə heç bir hərbi hissə yoxdur. Bu, heç də təsadüfi avtomat atəşləri olmayıb. Mənim fikrimcə, bu, soyuqqanlı şəkildə düşünülmüş hərəkətdir: ermənilər vəhime yaratmaq istəyiblər. Hərçənd, şəhərin başçısının sözlərinə görə, ermənilərin bu niyyətinin səmərəsi olmayıb. Bununla belə, dinc insanlar həlak olub. Lakin adamların çöhrəsində kin və nifrət əlaməti yoxdur, onların gözlərində qisasçılıq əlamətləri görmədim. Bunu kimlərin etməsi barədə heç kəs heç nə demədi.

Bütün bu illər ərzində erməni silahlı qüvvələrinin nəzarəti altında olmuş ərazilərin mənzərəsi məni haqiqətən heyətləndirdi. Mən başqa "qaynar nöqtələr"də də dağıntılar görmüşəm, amma burada gördüklərim onlarla müqayisəyə gəlmir. Vaxtilə çiçəklənən Ağdam şəhəri, digər şəhərlər tamamilə məhv edilib. Bu şəhərlərin yalnız xəritələrdə adları qalıb, reallıqda onlar yoxdur. Özü də 1990-cı illərin əvvəlindəki Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra evlər yerlə-yeksan edilib. Ən dəhşətli odur ki, binaların heç birini bərpa etmək mümkün deyil.

Ağdamda qismən dağıdılmış bir məscid qalıb. Lakin belə başa düşdüm ki, məscid lazımı şəkildə saxlanmayıb, o ciddi zədələnib və yalnız artilleriya atəşi zamanı orientir kimi qorunub saxlanıb. Şəhəri, necə deyirlər, sıfırdan başlayaraq bərpa etmək lazım gələ-

Депутат Госдумы Алексей Журавлев увидел в послевоенном регионе следы многолетней разрухи и возможности для сотрудничества азербайджанцев и армян.

Алексей Журавлев возле разрушенного ресторана в Барде.

cək, lakin əvvəlcə onu minalardan təmizləmək lazımdır.

-Azərbaycana qaytarılmış ərazilər rusiyalı sülhməramlıların məsuliyyət zonası ilə həmhüduddur. Rusiyalı və azərbaycanlı əsgərlərin qarşılıqlı əlaqələri nə vəziyyətdədir? Əldə edilmiş sülhə Bakıda nə dərəcədə ciddi münasibət var?

-Biz Azərbaycanın bir neçə blok-postundan keçdik. Səmimi deyirəm, elə bir gərginlik hiss etmədim. Burada hər iş dəqiq və sürətlə görülürdü. Gənclər öz vəzifə borclarını yerinə yetirdiklərinə görə qürur hissi ilə xidmət edirlər. Mən, Rusiyadan gəlmiş bir rəsmi şəxs kimi, hərbiçilər tərəfindən özümə çox mehriban, kifayət qədər səmimi münasibət gördüm.

Onların öz missiyalarını yerinə yetirmələri üçün hər cür şərait yaradılıb. Müəyyən formal məqamlar vardı, lakin tərəflər arasında gərginlik yoxdur.

Müsahiblərimin hamısı vurğulayırdı ki, burada təkə Rusiya ilə Azərbaycan arasında mehriban qonşuluq münasibətləri deyil, həm də iki ölkənin rəhbərlərinin etimada əsaslanan şəxsi münasibətləri mühüm rol oynayır. Əgər çətin vəziyyətdə bir insanla dəfələrlə bir yerdə olmusansa, ona etimad göstərsənsə, təbii ki, bu, tərəflər arasında uzunmüddətli normal münasibətlər qurmağa kömək edir. Rusiya sülhməramlılarının əməliyyatının uğurlu olması üçün də bu etimad çox mühüm amildir. Doğrudur, bu etimad Qərb üçün sərfəli deyil, çünki Rusiyanın təsiri güclənir. Lakin regionda daha ciddi mövqə tutmaq iddiasında olan Azərbaycan ilə münasibətlərdə bu etimad tamamilə zəruridir. Nəticədə bizim missiyamız bütün tərəflər üçün, o cümlədən erməni xalqının real mənafeləri üçün sərfəli olur.

-Siz erməni ordusunun tərk etdiyi ərazilərdə irimiqyaslı dağıntılar barədə danışdınız. Bununla əlaqədar Azərbaycan rəhbərliyi genişmiqyaslı bərpa proqramı elan edib. Mətbuatda həttə 60 milyard dollar investisiya barədə məlumatlar da dərc edilib. Əliyəvin bəyan etdiyi planlar o deməkdir ki, Bakı uzunmüddətli sülhü hədəf seçib?

-Mənim apardığım təhlil və şəxsi müşahidələrim belə nəticə çıxarmağa əsas verir ki, Prezident Əliyəvin planlarına və barışıqın uğurlu olacağına inanmaq lazımdır. Ümumiyyətlə, obyektiv müşahidəçilər qeyd edirlər ki, Azərbaycan Prezidenti öz adını Azərbaycanın tarixinə yazıb. Bu gün mübalığəsiz demək olar ki, o, ən nüfuzlu rəhbərlərdən biridir. Onun ən mürəkkəb şəraitdə ən yaxşı, optimal qərarlar qəbul etməsinə xüsusi vurğulamalıyam. Bəli, biz hər iki tərəfdən insanların həlak olmasına görə heyfslənirik. Bundan yaxa qurtarmaq olardı, lakin bu, Əliyəvin təsiri deyil. O, nə mümkündürsə etdi. Əməliyyatı zərgər dəqiqliyi ilə, minimal itkilərlə apardı və uzunmüddətli sülhə nail oldu. Bu, Azərbaycanın həm Qarabağı dirçəltmək, həm də regional iqtisadi əməkdaşlıq vasitəsilə barışıqı təmin etmək məsələsinin öhdəsindən gələ bilməsinin xeyrinə olan birinci amildir.

Mənim olduğum yerlər Rusiya və Türkiyəni birləşdirən demiryol tikintisindən başlamış, ta məşhur "Ağdam" portveyninin istehsalının bərpasına qədər geniş iqtisadi fəaliyyət üçün münbit yerlərdir. Bu layihələr və əsas regional qüvvələrin mənafeləri ətrafında yaranan geosiyasi vəziyyət uzunmüddətli sülhə təminat verir.

Nəhayət, üçüncü və ən başlıca məsələ - insanların o yerlərə qayıtmaq və Qarabağı dirçəltmək arzusudur. Mən Azərbaycanın rus icması ilə görüşdüm. Bu ərazilərdən qovulmuş rus millətindən olan, indi işğaldan azad olunmuş ərazilərə qayıtmaq və onların bərpasında iştirak etmək istəyən insanlardan onlarca ərizə daxil olub. Bu, haqiqətən ümummilli layihədir.

-Bəs Azərbaycanın Qarabağ barədə iqtisadi planlarında Ermənistanın və Dağlıq Qarabağ ermənilərinin maraqları nə dərəcədə nəzərə alınır?

-Mən əminəm ki, sülhün ən möhkəm əsası iqtisadi sahədə əməkdaşlıqdır. Əgər erməni tərəfi düzgün qərar qəbul etmiş olsaydı, buna müharibəsiz də nail olmaq mümkün idi. Ermənistandakı bəzi müdrik siyasətçilər də bunu israrla deyirdi. Tarixən, Azərbaycanla bütün Qarabağ və onun tərkib hissəsi kimi Dağlıq Qarabağ arasında həm iqtisadi, həm də logistik baxımdan sıx qarşılıqlı əlaqə

olub. Ermənistanla bu əlaqələr sadəcə relyefin xüsusiyyətlərinə görə qat-qat mürəkkəbdir, yeni coğrafi şərait öz tələblərini irəli sürür. Zaman keçdikcə iqtisadi inteqrasiyanın başa düşülməsi ön plana keçir.

Bundan əlavə, Ermənistan özü də dağlıq ərazidir, amma biz bilir ki, xüsusən indiki şəraitdə - Azərbaycanın Dağlıq Qarabağla həmhüduddan yeddi rayonu işğaldan azad edildiyi bir vaxtda bu ərazilərin dotasiyaya ehtiyacı var. Bu mənada resurslardan istifadə edilməsi və kommunikasiyaların açılması Ermənistanı yeni nəfəs verəcək. Axı o, hər tərəfdən sıxılmış vəziyyətdə idi. Əlbəttə, kommunikasiyaların açılması onun xeyrinə olacaq. Əlbəttə, ticarət və iqtisadi əlaqələr müharibə ilə müqayisədə qat-qat sərfəlidir. Erməni xalqı başa düşür ki, narazı qalmaq olar, lakin salamat qalmaq və öz uşaqlarını yedirtmək lazımdır. Əminəm ki, tərəflər arasında qarşılıqlı anlaşmaya əldə ediləcəyi vaxtı çox gözləmək lazım olmayacaq.

-Rusiya-Türkiyə Birgə Monitoring Mərkəzi beynəlxalq sülhə riayət edilməsi praktikasında bir növ yenilikdir. Belə bir fikir var ki, bizim üçün çox əhəmiyyətli olan bu regionda geosiyasi rəqiblə hərbi sahədə əməkdaşlıq, yumşaq desək, qaribə niyyətdir...

-Bu missiya Türkiyənin yumşaq qüvvəsi deməkdir. Ona görə ki, Mərkəzin məşğul olduğu bütün işləri bizim sülhməramlılar da görə bilər. Monitoring missiyası bir tərəfdən, Türkiyənin orada olmasını təmin edir, digər tərəfdən - Rusiyanın vasitəçiliyi ilə imzalanmış sazişin şərtlərinə riayət edilməsinə böyük zəmanət verir. Ona görə də Türkiyənin orada olması və onun nüfuzu ilə əlaqədar vəziyyəti gərginləşdirməyə əsas yoxdur. İlham Əliyev adı siyasətçi deyil və üstəlik, o, Azərbaycanın tarixi qələbəsinə nail olub. Mən bu vəziyyətdə kimsə Azərbaycanın suverenliyini zəiflədə biləcəyini güman etmirəm. Həm də Rusiya Prezidenti Ərdoğanı etibarlı tərəfdaş kimi tanıyır. Bizim mövqələrimizdə fikir ayrılıqları çoxdur, lakin biz razılığa gələ bilərik. İmzalandıqları razılaşmalara riayət etməyən Qərb ölkələrindən fərqli olaraq, region ölkələri özlərinin sazişlərinə əməl etmək ba-

carlığını nümayiş etdirirlər.

-Münaqişə tərəfləri bu sazişi Rusiyanın vasitəçiliyi ilə imzalayıblar. Bu o deməkdir ki, digər iki vasitəçi - ABŞ və Fransa, necə deyirlər, mötərizədən kənar qalıb. Sergey Lavrov bununla əlaqədar Qərbin inciməsi barədə danışaraq qeyd edib ki, RF Prezidentinin Azərbaycan və Ermənistan arasında uğurlu vasitəçilik missiyasından sonra Qərb bu regiona nüfuz etməyə və öz fəallığını artırmağa çalışır. Bu fəallığı Rusiya sülhməramlı missiyasını hörmətdən salmaq üçün regionda vəziyyətin sabitliyini poza bilərmi?

-Burada sabitliyi pozmaq əslə mümkün deyil, lakin münasibətləri korlaya bilərlər. Əvvəlcə, beynəlxalq hüquq baxımından Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkib hissəsidir və mənim başa düşdüyümə görə, heç kəs bu barədə mübahisə etmir. Bununla əlaqədar Azərbaycan ictimai rəyində həmin "incimiş" ölkələrdən olan arzu ediləməz şəxslərin bu regiona səfərlər etməsinə və artıq müharibədən sonra Qarabağda Njdeyə heykəl qoyulmasına münasibət çox neqativdir. Bir sıra bu cür mürəkkəb məqamlar var, lakin düşünürəm ki, onlar müvəqqətdir. Monitoring missiyalarının və sülhməramlıların regionda olması razılaşmaların nəticəsidir. Bütün tədbirlər Azərbaycanın fikri nəzərə alınmaqla həyata keçirilir və əgər Azərbaycanın fikrincə, bu cür səfərlər pozucu xarakter daşıyarsa, deməli, həmin adamlar oraya getməməlidir.

Rusiyanın məsuliyyət zonasında Njdeyə heykəl qoyulması məsələsinə gəlincə isə, bu, Rusiyanın üzünə tüpürmək deməkdir. Təəssüf ki, bu yaramaz heykəllər qoyulması Ermənistanın dövlət siyasətidir. Əgər onlar bunu mümkün hesab edirlərsə, qoy belə də davam etsinlər, bunun axırının necə olacağına baxarıq.

Yeri gəlmişkən, təkə bu məsələ deyil, rus məktəblərinin bağlanması, bizim iri şirkətlərin biznesinin bağlanması, onların hesabları üzərinə həbs qoyulması da Rusiya ilə münasibətlərin pisləşməsinə doğru aparır. Rusiyaya münasibətdə bu cür pozucu addımları qızıqdıran Qərbdir. Məsələn, deyirlər, bir əldə iki qarpız tutmaq olmaz. Müttəfiqlik münasibətləri hansısa kağızları imzalamaqda yox, əməli işdə yaranır.

-Siz regionda əməkdaşlıq körpüləri yaradılmasında Rusiyanın ictimai-siyasi xadimlərinin rolunu, şəxsən öz rolunuzu necə görürsünüz?

-Əvvəlcə, parlamentlərarası əlaqələr var, biz qanunvermə sahəsində çox iş görürük. İkincisi, rusiyalı siyasətçilər diasporlarla da güclü əlaqə saxlayırlar. Mən RF Prezidenti yanında Millətlərə Münasibətlər Şurasının üzvüyəm. Orada həm Ermənistan, həm də Azərbaycan diasporları təmsil edilib. Biz birgə işləyirik. Bu humanitar fəaliyyət regionda etnoslararası dialoq üçün bir məkan ola bilər.

Azərbaycan ilə mehriban qonşuluq münasibətlərini gücləndirmək üçün də ictimai diplomatiyanın rolunu artırmaq lazımdır. "Rossotrudnichestvo" agentliyi xətti ilə məhz Azərbaycanla tamamilə fərqli qarşılıqlı fəaliyyət sistemi yaratmaq olar. Bu sistem fəaliyyəti tamamilə təzələnməlidir. Həm iqtisadi, həm də siyasi əlaqələr başqa səviyyəyə çatdırılmalıdır və bunun üçün hər cür imkan var.